

فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی / سال دوم / شماره ۵ / بهار ۸۹ / صفحات ۱۱۹-۹۴

شناسایی عوامل مؤثر بر بازده غیرعادی سهام در زمان عرضه اولیه به عموم در شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران

سعید جبارزاده کنگرلوئی *

محمدرضا عسگری **

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۲/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۱۰/۱۶

چکیده

تغییرات قیمت سهام شرکت‌ها تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله عوامل سیاسی، اقتصادی... است. یکی از عوامل مؤثر بر روند قیمت سهام یک شرکت، نشانه‌ها و علایمی است که به صورت اطلاعات مختلف از داخل آن شرکت انعکاس می‌یابد و در دسترس سرمایه‌گذاران قرار می‌گیرد. از جمله اطلاعات منتشره از سوی شرکت‌ها، صورت‌های مالی اساسی و اعلان سود پیش‌بینی شده هر سهم برای سال مالی آینده است. این اطلاعات حسابداری نقش مهمی در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران در خصوص خرید، فروش و نگهداری سهام دارند. در این پژوهش وجود بازده غیرعادی در زمان عرضه اولیه به عموم در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و برخی عوامل احتمالی مؤثر بر آن مورد بررسی قرار گرفته است. بدین منظور از اطلاعات ۱۰۳ شرکت جدیدالورود به بورس تهران در محدوده زمانی سال‌های ۱۳۷۸ لغایت ۱۳۸۶ استفاده شده است. نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها بیان‌گر وجود بازده غیرعادی مثبت طی ۱۲ ماه و ۲۴ ماه پس از عرضه اولیه سهام شرکت‌های نمونه در بورس اوراق بهادار تهران است. از بین پنج متغیر مستقل خطای پیش‌بینی سود هر سهم، شرایط

---

* دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی

Email: Dr_jabarzadeh@yahoo.com

واحد ارومیه (نویسنده مسئول)

** کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه تهران

عمومی بازار قبل از عرضه سهام، نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام، نسبت حاشیه سود خالص و بازده حقوق صاحبان سهام؛ تنها متغیرهای خطای پیش بینی سود هر سهم به صورت مثبت، و شرایط عمومی بازار قبل از عرضه و نسبت حاشیه سود خالص به صورت معکوس با بازده غیرعادی در مدت ۱۲ ماه رابطه داشتند و هیچ یک از متغیرها با بازده غیرعادی در مدت ۲۴ ماه رابطه نداشتند. اما به طور کلی تحلیل رگرسیون چندگانه در حضور متغیرهای کنترلی نشان داده که در دوره ۱۲ ماه بعد از عرضه اولیه، عمر شرکت نیز با بازده غیرعادی رابطه معکوس دارد. همچنین تمامی متغیرهای مستقل و کنترل به طور هم‌زمان توانایی توجیه‌کنندگی تقریباً ۴۲ درصدی بازده غیرعادی سهام در زمان عرضه اولیه به عموم را دارند.

واژه‌های کلیدی: بازده غیرعادی سهام، عرضه عمومی اولیه سهام، خطای پیش‌بینی سود هر سهم.

۱- مقدمه

هر ساله در کشورهای مختلف جهان شرکت‌های متعددی خواه در مسیر چرخه حیات اقتصادی و خواه از طریق برنامه خصوصی سازی شرکت‌های دولتی، برای نخستین بار مبادرت به عرضه عمومی اولیه سهام خود در بورس اوراق بهادار می نمایند. اصلی ترین مشکلی که سهام عرضه های عمومی اولیه با آن دست به گریبانند، مسأله کشف قیمت عرضه اولیه^۱ این سهام می باشد. بدون تردید کشف قیمت واقعی و یا به عبارتی قیمت گذاری مناسب سهام عرضه های عمومی اولیه برای شرکت های مشمول واگذاری از طریق خصوصی سازی و شرکت های بخش خصوصی اهمیت حیاتی دارد، زیرا قیمت‌گذاری نادرست سهام عرضه های اولیه شرکت های مشمول واگذاری از طریق برنامه خصوصی سازی، متصدیان امر را به گران فروشی (در صورت قیمت گذاری بالای سهام) و حراج بیت المال (در صورت قیمت گذاری پایین سهام) متهم خواهد ساخت. بدین ترتیب، قیمت گذاری سهام عرضه های عمومی اولیه شرکت های مشمول واگذاری می تواند موفقیت و یا شکست کامل برنامه خصوصی سازی را در پی داشته باشد. بر همین قیاس، شرکت های بخش خصوصی زمانی تمایل پیدا می کنند مبادرت به عرضه عمومی اولیه سهام خود در بورس اوراق بهادار نمایند که ارزش ذاتی دارایی ها و فرصت‌های رشد و توسعه آتی خود را از سرمایه گذاران دریافت کنند (باقرزاده، ۱۳۸۶). بر

^۱.Price discovery of IPOs

این اساس، نظر به اینکه قیمت گذاری مناسب سهام عرضه های عمومی اولیه یکی از مهم ترین عوامل مؤثر بر تصمیم شرکت ها در ورود به بازار سرمایه می باشد، تعیین قیمت واقعی سهام عرضه های اولیه که نشان دهنده ارزش ذاتی سهام (شرکت) از جمله ارزش واقعی دارایی ها و فرصت های رشد و توسعه آتی می باشد، از اهمیت فراوان برخوردار است. از سوی دیگر با توجه به اینکه بررسی رابطه دو پدیده قیمت گذاری کمتر از واقع و عملکرد بلند مدت منفی سهام عرضه های عمومی اولیه با اطلاعات و متغیرهای حسابداری و سودمندی اطلاعات حسابداری در تعیین قیمت عرضه و ارتباط آن با بازده غیرعادی اولیه و بازده منفی این سهام در بلند مدت، کمتر مورد توجه پژوهش گران قرار گرفته است، پژوهش حاضر به شناسایی برخی عوامل احتمالی مؤثر بر بازده غیرعادی سهام در زمان عرضه اولیه به عموم در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می پردازد. در ادامه، ساختار پژوهش به این شکل خواهد بود که در بخش دوم، مبانی نظری و پیشینه پژوهش و در بخش سوم فرضیه های پژوهش تبیین و ارائه می گردند. بخش چهارم در برگزیده روش پژوهش و آزمون فرضیه ها و بخش پنجم شامل تجزیه و تحلیل نتایج می باشد و در بخش آخر نتیجه گیری و پیشنهادات ارائه می گردد.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

هر ساله شرکت های بی شماری در سراسر دنیا خواه در فرایند چرخه حیات اقتصادی و خواه از طریق برنامه خصوصی سازی شرکتهای دولتی، با عرضه سهام خود به عموم مردم، برای نخستین بار وارد بازار سرمایه می شوند. در ادبیات مالی به سهام شرکت هایی که برای نخستین بار از طریق بورس اوراق بهادار به عموم سرمایه گذاران بالقوه در بازار عرضه می شود اصطلاحاً عرضه عمومی اولیه اطلاق می شود. در فرایند عرضه عمومی اولیه سهام سه گروه ذینفع ایفای نقش می کنند:

۱- شرکت عرضه کننده سهم (شرکت ناشر)

۲- بانک سرمایه گذار^۱ (مؤسسات تعهد کننده عرضه اوراق بهادار یا شرکت های تأمین سرمایه)

۳- سرمایه گذاران بالقوه در بازار

اهداف و انتظارات این سه گروه در خصوص قیمت گذاری سهام عرضه های عمومی اولیه با یکدیگر متفاوت است. نظر به اینکه عرضه اولیه سهام برای یک شرکت در حال رشد،

¹. Investment Bank

عمده ترین منبع تأمین مالی آن به شمار می رود، لیکن شرکت های عرضه کننده سهام تمایل دارند قیمت عرضه سهام را تا حد امکان در سطح بالا تعیین کنند تا جریان های نقدی حاصل را برای شرکت حداکثر سازند. بر همین قیاس سرمایه گذاران تمایل دارند سهام را تا حد امکان به قیمت پایین خریداری کنند تا بتوانند در کوتاه ترین زمان ممکن بیشترین سود سرمایه گذاری را عاید خود سازند (بوجراج و لی^۱، ۲۰۰۲).

طبق فرضیه بازارهای سرمایه کارا، قیمت سهام در هر لحظه از زمان منعکس کننده ارزش ذاتی سهام با توجه به اطلاعات موجود و مربوط می باشد، در حالی که وجود پدیده قیمت گذاری کمتر از واقع بیان گر این نکته است که قیمت عرضه سهام عرضه های اولیه ارزش ذاتی این سهام را منعکس نمی سازد (یتمن^۲، ۲۰۰۱). پدیده قیمت گذاری کمتر از واقع سهام عرضه های اولیه برای نخستین بار در بازار سرمایه امریکا و توسط ریلی^۳ (۱۹۷۳)، لوگو^۴ (۱۹۷۳) و ایبوتسون^۵ (۱۹۷۵) شناسایی شد. در این میان، پژوهش ایبوتسون (۱۹۷۵) بیش از سایرین توجه محافل دانشگاهی را به خود جلب کرد. ایبوتسون در پژوهش خود دریافت که شرکت هایی که سهام خود را برای اولین بار و از طریق بورس اوراق بهادار به عموم مردم عرضه می کنند سهام را به قیمتی پایین تر از ارزش ذاتی عرضه می کنند. به گونه ای که بین قیمت عرضه و قیمت بازار در پایان ماه اول دادوستد اختلاف قابل توجهی وجود دارد. بعد این پژوهش، ایبوتسون و جف^۶ (۱۹۷۵) با بررسی نمونه وسیع تر از پژوهش ایبوتسون در همان قلمرو زمانی، اظهار کردند که قیمت گذاری کمتر از واقع سهام عرضه های اولیه، پدیده ای ادواری است یعنی در دوره هایی که تعداد عرضه های عمومی اولیه در بازار زیاد است (دوره های داغ عرضه عمومی اولیه^۷) قیمت گذاری کمتر از واقع بیشتر بوده و در دوره هایی که تعداد عرضه های عمومی اولیه در بازار کمتر است (دوره های سرد عرضه های عمومی اولیه) میزان قیمت گذاری کمتر از واقع (بازده کوتاه مدت) کمتر می شود (باقرزاده، ۱۳۸۶). مرور ادبیات عرضه های عمومی اولیه در سطح جهان حاکی از این است که پدیده قیمت گذاری کمتر از واقع (ایجاد بازده غیرعادی در کوتاه مدت) عرضه های اولیه، تنها به بازار سرمایه کشور امریکا منحصر نمی شود؛ این پدیده در سایر بازارهای توسعه یافته و در حال

1. Bhojraj and Lee

2. Yetman

3. Reilly

4. Logue

5. Ibbotson

6. Ibbotson and Jaffe

7. Hot Issue Markets

توسعه نیز مورد مطالعه پژوهش‌گران و اندیشمندان مالی قرار گرفته و تأیید شده است. برای مثال پژوهش جامع لوفران، ریتز و ریدکوویست^۱ (۱۹۹۴) پدیده قیمت گذاری کمتر از واقع سهام عرضه‌های اولیه را در ۲۵ کشور توسعه یافته و در حال توسعه مورد تأیید قرار داده است (ریتز و ولج^۲، ۲۰۰۲).

در پژوهش حاضر سعی بر این است که بازده سهام شرکت‌هایی که برای اولین بار به صورت عمومی در بورس اوراق بهادار عرضه می‌گردد در مقایسه با بازده بازار، با توجه به تئوری‌های علمی مورد ارزیابی قرار گیرد و عوامل مؤثر بر بازده غیرعادی سهام این‌گونه شرکت‌ها مشخص گردد. مطالعه ادبیات موضوع پژوهش حکایت از این دارد که پدیده قیمت گذاری کمتر از واقع سهام عرضه‌های عمومی اولیه یک پدیده جهان شمول بوده و به یک بازار سرمایه خاص منحصر نمی‌شود؛ اگر چه میزان بازده غیرعادی از کشوری به کشور دیگر متفاوت است. علی‌رغم اینکه سهام عرضه‌های عمومی اولیه در کوتاه مدت بازده مثبت ایجاد می‌کنند لیکن در بلند مدت در مقایسه با پرتفوی بازار، بازده منفی عاید سرمایه‌گذاران خود می‌کنند. به اعتقاد برخی پژوهش‌گران (آگاروال و ریوولی^۳، ۱۹۹۰؛ لاوری و شوارت^۴، ۲۰۰۲) در دوره‌های داغ عرضه‌های عمومی اولیه (دوره‌هایی که تعداد عرضه‌های عمومی اولیه در بورس زیاد است) سرمایه‌گذاران خوش بین تمایل دارند برای سهام عرضه شده مبلغی بیش از ارزش متعارف پرداخت کنند و بدین ترتیب در بازار هیجان ایجاد نموده و این سهام را بعد از عرضه بیش از واقع ارزش‌گذاری نمایند. در نتیجه، این امر سبب می‌گردد بعد از فروکش نمودن هیجانات موقت سرمایه‌گذاران، این سهام در بلند مدت بازده منفی داشته باشد (ریتز^۵، ۱۹۸۴؛ لرنر^۶، ۱۹۹۴). با این حال، عملکرد منفی بلند مدت سهام عرضه‌های عمومی اولیه در مقایسه با عملکرد مثبت کوتاه مدت، در کلیه پژوهش‌ها به اثبات نرسیده و شواهد بین‌المللی در این خصوص ضد و نقیض گزارش شده است.

1. Loughran, Ritter and Rydqvist

2. Ritter and Welch

3. Aggarwal and Rivoli

4. Lowry and Schwert

5. Ritter

6. Lerner

۳- پیشینه پژوهش

جهانخانی و عبدالله زاده (۱۳۷۲) در پژوهشی چگونگی قیمت‌گذاری سهام در بورس اوراق بهادار تهران را بررسی کردند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، تعیین قیمت پایه سهام شرکت‌های جدیدالورود توسط بورس اوراق بهادار کاملاً متناسب با اصول و مبانی قیمت‌گذاری سهام نبوده است. خالقی مقدم (۱۳۷۷) در پژوهش خود با عنوان «دقت پیش‌بینی سود شرکت‌ها» دقت پیش‌بینی سود شرکت‌های جدیدالورود به بورس اوراق بهادار تهران و عوامل مؤثر بر آن را برای سال‌های ۱۳۷۳ لغایت ۱۳۷۵ بررسی کرد. کل شرکت‌های پذیرفته شده در این محدوده زمانی به تعداد ۸۳ مورد بوده که با در نظر گرفتن محدودیت‌هایی، نمونه شامل ۴۵ شرکت بود. از جمله عواملی که بر دقت پیش‌بینی سود شرکت‌ها مؤثر بوده و در آن پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است، متغیرهایی هم‌چون اندازه شرکت، عمر شرکت، قیمت سهام و درجه اهرم مالی شرکت است. وی به این نتیجه رسید که بین تغییرات قیمت سهام و دقت پیش‌بینی سود رابطه معکوس و بین دقت پیش‌بینی سود و اندازه شرکت‌های جدیدالورود به بورس اوراق بهادار تهران رابطه مستقیم وجود دارد. سجادی (۱۳۷۷) در پژوهش خود با عنوان «عوامل مرتبط با سود غیرمنتظره و رابطه آن با قیمت سهام» رابطه بین سود غیرمنتظره و بازده غیرعادی آتی سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را بررسی کرد. دوره زمانی این پژوهش برای سال‌های ۱۳۷۳ لغایت ۱۳۷۵ بوده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بین تغییرات غیرمنتظره سود و بازده غیرعادی آتی سهام رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد.

عبده تبریزی و دموری (۱۳۸۲) در پژوهشی با عنوان «شناسایی عوامل مؤثر بر بازده بلند مدت سهام شرکت‌های جدیداً پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» شرکت‌هایی را بررسی کردند که سهام آنها برای نخستین بار در بورس اوراق بهادار تهران عرضه شده بودند. نتایج این پژوهش نشان دهنده وجود بازده کوتاه مدت بیشتر سهام شرکت‌های جدیدالورود به بازار نسبت به شاخص بازار و بازده بلند مدت کمتر سهام این شرکت‌ها نسبت به شاخص بازار بوده است. بنابراین آنان عملکرد قیمت‌گذاری سهام شرکت‌های جدیدالورود به بورس ایران را مشابه بازارهای سرمایه در کشورهای مختلف دانسته‌اند. ظریف فرد و مهرجو (۱۳۸۳) در پژوهشی عملکرد قیمت‌گذاری سهام شرکت‌های جدیدالورود به بورس اوراق بهادار تهران را بررسی کرده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد بازده کوتاه مدت شرکت‌های تازه پذیرفته شده بیشتر از بازده بازار بوده است. کردلر و داریانی (۱۳۸۵) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی مدیریت سود در زمان عرضه اولیه سهام به عموم در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق

بهادار تهران» به بررسی مدیریت سود سهام جدید پرداخته‌اند. نتایج حاصل از پژوهش بیان‌گر این است که مدیران سود شرکت‌ها را در سال قبل از عرضه اولیه و سال عرضه اولیه سهام به عموم مدیریت می‌کنند.

فرت^۱ (۱۹۹۸) در پژوهش بر روی ۷۱۶ شرکت جدید الورد به بورس نیوزلند طی سال‌های ۱۹۷۷-۱۹۹۲ ارتباط بین سود پیش بینی شده و ارزش شرکت و بازده غیرعادی سهام این نوع شرکت‌ها را در مقطع عرضه اولیه بررسی کرد و به این نتیجه رسید که پیش بینی‌های سود در ارتباط با ارزش شرکت‌های دارای عرضه عمومی اولیه سهام بوده و از سایر ابزارهایی هم‌چون سود انباشته مؤثرتر هستند و بین خطای پیش بینی سود و بازده غیرعادی رابطه مثبت معنی دار وجود دارد.

یتمن (۲۰۰۱) کارایی اطلاعاتی قیمت‌گذاری اولیه و بازده سه ساله عرضه‌های عمومی اولیه را از نقطه نظر اطلاعات حسابداری بررسی کرد و چنین نتیجه‌گیری نمود که اطلاعات حسابداری با قیمت‌گذاری اولیه و بازده سه ساله عرضه‌های عمومی اولیه رابطه معنادار دارد. سیوگل^۲ (۲۰۰۲) محتوای اطلاعاتی پیش‌بینی سود شرکت‌های جدیدالورد به بورس آتن در محدوده زمانی سال‌های ۱۹۹۹-۱۹۹۲ را بررسی کرد. نتایج وی نشان می‌دهد که پیش‌بینی مدیران بسیار بهتر (دقیق‌تر) از پیش‌بینی از طریق مدل‌های سری زمانی است و از طرف دیگر بین خطای پیش‌بینی سود و بازده غیرعادی رابطه مثبت وجود دارد. لونکانی و فرت^۳ (۲۰۰۵) با بررسی موضوع بر روی ۱۷۵ شرکت انتخابی به عنوان نمونه از ۴۶۸ شرکت دارای عرضه اولیه سهام طی سال‌های ۱۹۹۱ الی ۱۹۹۶ در تایلند، نشان دادند که برآوردهای سود مدیران به صورت خوش بینانه (سود پیش بینی شده بیشتر از سود واقعی) بوده و دارای دقت بیشتری نسبت به مدل‌های سری زمانی است و از طرفی بین خطای برآورد سود و بازده غیرعادی بلند مدت محاسبه شده به روش میانگین بازده غیرعادی تجمعی (CART) رابطه مثبتی وجود دارد ولی این رابطه معنی دار نیست. هم‌چنین متغیرهای اندازه شرکت و افق زمانی پیش بینی سود با خطای پیش بینی سود هر سهم رابطه مثبت وجود دارد. ژنگ^۴ (۲۰۰۶) در پژوهش خود به بررسی رابطه بین ویژگی‌های شرکت‌های جدید الورد و پیش بینی مدیران پرداخت. نتایج وی بیان‌گر این بود که بین ارزان‌فروشی و متغیرهایی هم‌چون نرخ رشد سالیانه فروش و سود

1. Firth

2. Siougle

3. Lonkani and Firth

4. Zheng

قبل از مالیات رابطه مثبت معناداری وجود دارد. تیان^۱ (۲۰۰۷) به بررسی ارزان فروشی نظام مند در بورس های شانگهای و شنزن پرداخت. یافته های وی بیان گر این است که بین اطلاعات محرمانه و بازده اولیه سهام رابطه منفی معنادار وجود دارد. وی دلایل ارزان فروشی را ریسک سرمایه گذاری در بازار اولیه و مقررات دولتی می دانست، زیرا مقررات دولتی موجب سهمیه بندی در عرضه اولیه شده و عرضه سهام را محدود می کند. کریشنان^۲ (۲۰۰۷) به بررسی این موضوع پرداخت که آیا اعتبار شرکت (شهرت شرکت) تأثیری بر عملکرد بلندمدت غیرعادی شرکت های جدید ورود به بورس آمریکا دارد یا خیر؟ نتایج حاکی از آن بود که بین اعتبار مؤسسه و عملکرد بلند مدت سهام عرضه های عمومی اولیه رابطه مستقیم وجود دارد. کای و همکاران^۳ (۲۰۰۸) با استفاده از داده های بورس چین به بررسی عملکرد بلند مدت سهام عرضه های عمومی اولیه و عوامل مؤثر بر آن پرداختند. نتایج پژوهش آنها سطوحی از عملکرد نامتعارف را نشان داد. هم چنین خوش بینی بیش از حد اولیه و اندازه شرکت عرضه کننده سهام، فاکتورهای توضیحی مهمی برای این عملکرد نامتعارف بود.

۴- اهداف پژوهش

به طور کلی باتوجه به مطالب ذکر شده در بالا می توان اهداف پژوهش را به صورت زیر بیان نمود:

۱. تعیین اینکه آیا عملکرد سهام عرضه های عمومی نسبت به عملکرد بازار سهام متفاوت است یا نه.
۲. تعیین برخی عوامل مؤثر بر بازده غیرعادی سهام جدید از جمله خطای پیش بینی سود، شرایط عمومی بازار قبل از عرضه سهام، نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام، نسبت حاشیه سود خالص و بازده حقوق صاحبان سهام که هر یک در قالب فرضیه های فرعی مجزا بررسی می شود.

۵- فرضیه های پژوهش

فرضیه اصلی: عرضه اولیه سهام به عموم در بازار سرمایه ایران سبب ایجاد بازده غیرعادی برای سهام جدید می شود.

¹.Tian

².Krishnan

³ Cai, Liu, Guy and Bryan.

به منظور شناسایی عواملی که احتمال می رود با بازده غیرعادی سهام عرضه های عمومی اولیه رابطه داشته باشند شش فرضیه زیر مطرح شده است که هر یک به بررسی متغیری (یا متغیرهایی) می پردازد.

فرضیه فرعی ۱: خطای پیش‌بینی سود هر سهم در بازار سرمایه ایران سبب ایجاد بازده غیرعادی برای سهام جدید می‌شود.

برای بررسی دقیق‌تر تأثیر خطای پیش‌بینی سود هر سهم بر بازده غیرعادی سهام عرضه‌های عمومی اولیه و حذف تأثیر برخی متغیرهای مداخله‌گر فرضیه فرعی ۲ مطرح گردید. این متغیرها به شرح زیر هستند:

عمر (سن) شرکت: شرکت‌های قدیمی نسبت به شرکت‌های جوان (با عمر کمتر)، تجارب بیشتری در مورد پیش‌بینی سود هر سهم دارند. بنابراین انتظار بر این است که بین سن شرکت و خطای پیش‌بینی سود هر سهم رابطه معکوس وجود داشته باشد (خالقی مقدم، ۱۳۷۷).

اندازه شرکت: در شرکت‌های بزرگ، به دلیل استقرار سیستم‌های کنترلی و نظارتی دقیق، به کارگیری کارکنان و مدیران متخصص، پاسخ‌گویی به طیف گسترده‌ای از سرمایه‌گذاران، بستانکاران و کارکنان؛ دقت در پیش‌بینی سود لزوم بیشتری پیدا می‌کند. لذا انتظار می‌رود بین اندازه شرکت و خطای پیش‌بینی سود رابطه منفی وجود داشته باشد (خالقی مقدم، ۱۳۷۷).

افق زمانی پیش‌بینی: منظور از افق زمانی، فاصله بین ورود شرکت به بورس و پایان سال مالی است. انتظار بر این است که بین افق زمانی و خطای پیش‌بینی سود رابطه مثبت وجود داشته باشد (لونکانی و فرت، ۲۰۰۵). زیرا با طولانی شدن افق زمانی پیش‌بینی، به دلیل عدم اطمینان در محیط داخلی و خارجی شرکت، خطای پیش‌بینی سود هر سهم افزایش می‌یابد (بقینسکی و همکاران^۱، ۲۰۰۲).

ضریب پراکندگی سود: بیانگر نوسانات در سودهای تاریخی شرکت قبل از پذیرش در بورس است. انتظار بر این است که بین ضریب پراکندگی سود و خطای پیش‌بینی سود سهام جدید رابطه مثبت وجود داشته باشد زیرا پیش‌بینی سود هر سهم چنین شرکت‌هایی به دلیل ریسک بالا دشوار است (لونکانی و فرت، ۲۰۰۵).

^۱.Baginski, et al.

فرضیه فرعی ۲: خطای پیش‌بینی سود هر سهم سبب ایجاد بازده غیرعادی برای سهام جدید در حضور متغیرهای کنترل می‌شود.

فرضیه فرعی ۳: شرایط عمومی بازار قبل از عرضه اولیه سبب ایجاد بازده غیرعادی برای سهام جدید می‌شود.

فرضیه فرعی ۴: بین نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام و بازده غیرعادی سهام جدید رابطه وجود دارد.

فرضیه فرعی ۵: بین حاشیه سود خالص و بازده غیرعادی سهام جدید رابطه وجود دارد.

فرضیه فرعی ۶: بین بازده حقوق صاحبان سهام و بازده غیرعادی سهام جدید رابطه وجود دارد.

۶- روش پژوهش

در این پژوهش، روش پژوهش مورد استفاده، رگرسیون چند متغیره بوده که با الگو برداری نسبی از پژوهش لونکانی و فرت^۱ (۲۰۰۵) انجام می‌شود با این تفاوت که در این پژوهش دوره بررسی برای بازده غیرعادی ۱۲ و ۲۴ ماه است و علاوه بر خطای پیش‌بینی سود هر سهم، متغیرهای دیگری نیز مورد آزمون قرار می‌گیرد.

$$(1) CAR = a_0 + b_1 SIZE_{it} + b_2 AGE_{it} + b_3 MKT_{it} + b_4 FE_{it} + b_5 CV_{it} + b_6 HORIZON_{it} + b_7 LEVERAGE_{it} + b_8 PROFIT_{it} + b_9 ROE_{it} + e_i \quad (1)$$

در رابطه (۱) داریم:

CAR_{q-s} : بازده غیرعادی تجمعی سهام جدید طی ماه‌های q ام تا s ام

$SIZE_i$: اندازه شرکت

AGE_i : عمر شرکت که برابر با لگاریتم فاصله زمانی سال تأسیس شرکت تا تاریخ ورود به

بورس اوراق بهادار تهران است

$HORIZON_i$: افق زمانی پیش‌بینی سود هر سهم

FE_i : خطای برآورد سود هر سهم

CV_i : ضریب پراکندگی سود

$LEVERAGE_i$: نسبت بدهی به خالص دارایی‌ها در سال قبل از ورود به بورس

¹. Lonkani & Firth

MKTi: بازده بازار سهام که برابر درصد تغییرات شاخص قیمت و بازده نقدی (TEDPIX)^۱ در طی یک ماه قبل از عرضه اولیه سهم در بورس است.

PROFITi: نسبت حاشیه سود خالص که برابر با نسبت سود خالص به فروش شرکت در سال مالی قبل از ورود به بورس

ROEi: بازده حقوق صاحبان سهام که برابر با نسبت سود به ارزش ویژه شرکت در سال قبل از ورود به بورس است

bi: پارامتری که باید برآورد شود.

ei: سایر عوامل احتمالی مؤثر

مدل مورد استفاده برای اندازه گیری بازده غیر عادی بلندمدت

در این پژوهش برای اندازه گیری بازده غیرعادی بلند مدت از روش بازده های غیرعادی تجمعی استفاده می شود. به منظور محاسبه بازده غیرعادی تجمعی سهام شرکت های نمونه پژوهش از مدل تعدیل شده بازار استفاده می شود. در این مدل فرض شده است که بازده بازار (r_m) نتیجه فرایند مورد انتظار بازده سهام شرکتها در هر دوره زمانی است، بنابراین تفاضل بازده واقعی شرکت i در دوره زمانی t با بازده بازار در همان دوره، نشانگر بازده غیرعادی سهام شرکت i در دوره t است. در پژوهش حاضر با الهام از روش شناسی ریتز (۱۹۹۱)، کولی و سورت (۲۰۰۴)، درایتز و همکاران (۲۰۰۵) و فرت و لونکانی (۲۰۰۵) بازده تعدیل شده با بازار سهم i در ماه t ام به صورت زیر محاسبه می شود:

$$ar_{it} = r_{it} - r_{mt} \quad (۲)$$

r_{it} = بازده سهام شرکت i در ماه t .

r_{mt} = بازده شاخص قیمت و بازده نقدی بورس تهران (TEDPIX) در ماه t .

ar_{it} = بازده غیرعادی (تعدیل شده نسبت به بازده بورس) سهام i در ماه t .

بعد از محاسبه بازده غیرعادی ماهانه، به منظور محاسبه متوسط بازده غیرعادی n سهم نمونه در ماه t از رابطه زیر استفاده می شود:

^۱. TEDPIX (Tehran Stock Exchange Dividend And Price Index)

$$AR_T = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^n ar_{it} \quad (۳)$$

AR_T = متوسط نرخ بازده غیرعادی n سهم در ماه t .

N = تعداد سهام در ماه t .

پس از محاسبه متوسط نرخ بازده غیرعادی n سهم در ماه t ، به منظور محاسبه نرخ بازده غیرعادی تجمعی از رابطه زیر استفاده می شود:

$$CAR_{q-s} = \sum_{T=q}^S AR_T \quad \text{نرخ بازده غیرعادی تجمعی (انباشته) سهام جدید طی ماه‌های } q \text{ ام تا } s \text{ ام}$$

فرایند اندازه‌گیری خطای برآورد سود هر سهم (فرت، ۲۰۰۰):

$$FE_{it} = (AP_{it} - FP_{it}) / |FP_{it}| \quad (۴)$$

FE_{it} = خطای برآورد سود هر سهم شرکت i برای دوره t

AP_{it} = سود واقعی هر سهم شرکت i در زمان t

FP_{it} = سود هر سهم پیش‌بینی شده توسط مدیران برای شرکت i در زمان t

روش های مورد استفاده برای اندازه گیری متغیرهای کنترل: این روش‌ها در جدول ۱ نشان داده شده است

جدول ۱: چگونگی محاسبه متغیرهای کنترل

متغیرها	چگونگی محاسبه
عمر شرکت	لگاریتم (فاصله زمانی بین تاریخ تأسیس شرکت و تاریخ ورود به بورس بر حسب سال)
اندازه شرکت	لگاریتم (تعداد سهام منتشره و در دست سهامداران ضرب در میانگین قیمت سهام در اولین روز معامله)
افق زمانی پیش بینی سود	لگاریتم (فاصله زمانی بین ورود شرکت به بورس تا پایان سال مالی بر حسب روز)
ضریب پراکندگی سود	نسبت انحراف معیار سود سه سال قبل از انتشار سهام شرکت‌های جدیدالورود بر میانگین سود این سه سال

۷- جامعه و نمونه آماری پژوهش

با توجه به قلمرو مکانی پژوهش، جامعه آماری شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران می باشد که طی سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۶ برای نخستین بار مبادرت به عرضه عمومی اولیه سهام خود در بورس تهران کرده باشند، از این رو تعداد ۱۴۳ شرکت در جامعه آماری پژوهش قرار می گیرد. وجود برخی ناهمگنی‌ها در بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران موجب گردید تا برخی شرایط ویژه برای انتخاب شرکت‌های مورد آزمون در نظر گرفته شود که به شرح زیر می‌باشد:

(۱) شرکت‌های نمونه نباید در سال اول پذیرش در بورس اوراق بهادار تهران وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه داشته باشند.

(۲) اطلاعات مورد نیاز برای محاسبه متغیرهای پژوهش برای شرکت‌های مربوط در دسترس باشد.

(۳) دارای بودجه مالی که در امیدنامه پذیرش شرکت‌ها در سال ورود به بورس منتشر می شود، باشند. هم‌چنین اطلاعات مورد نیاز جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش از منابع اطلاعاتی مختلف نظیر مجلات و گزارش‌های سازمان بورس اوراق بهادار تهران، امید نامه‌های پذیرش در بورس، صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های نمونه پژوهش و بانک‌های اطلاعاتی نرم افزاری موجود در بازار همچون ره آورد نوین، تدبیرپرداز و پایگاه اطلاعاتی مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی جمع آوری می‌شود.

۸- تجزیه و تحلیل نتایج

به منظور کسب شناخت بیشتر درباره جامعه آماری و متغیرهای مورد مطالعه، خلاصه وضعیت آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۲ با استفاده از پارامترهای مرکزی^۱ و پارامترهای پراکندگی^۲ ارائه شده است.

۱. Central Parameters

۲. Dispersion Parameters

جدول ۲: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

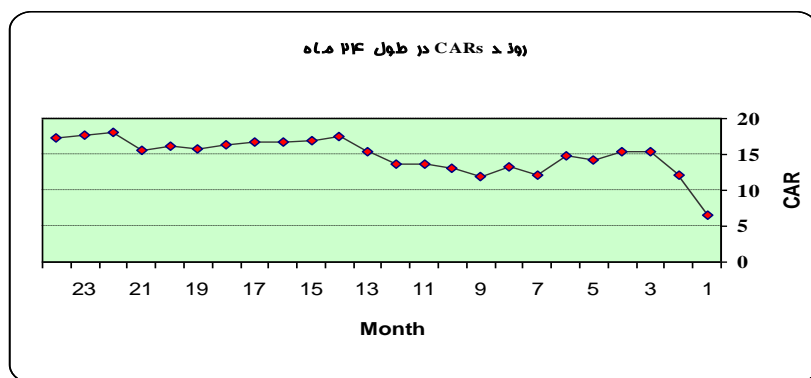
متغیر	میانگین	میانه	مد	انحراف معیار	واریانس	دامنه	کمترین مقدار	بیشترین مقدار
قدر مطلق خطای پیش بینی سود هر سهم	۰/۲۰۶	۰/۱۱۸	۰/۰۰۱	۰/۲۳۶	۰/۰۵۶	۱/۲۸۷	۰/۰۰۱	۱/۲۸۸
بازده بازار در ماه قبل از عرضه	۰/۰۰۵	۰/۰۰۳	-۰/۰۰۴	۰/۰۳۷	۰/۰۰۱	۰/۳۷۳	-۰/۲۸۲	۰/۰۹۱
نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام	۱/۷۲۴	۱/۳۱۰	۲/۵۸۰	۱/۳۱۶	۱/۷۳۲	۶/۵۵۹	۰/۰۱۱	۶/۵۷۰
نسبت سود به فروش	۰/۳۰۷	۰/۲۵۳	۰/۱۳۸	۰/۲۵۲	۰/۰۶۴	۱/۵۱۸	-۰/۱۸۴	۱/۳۳۴
بازده حقوق صاحبان سهام	۰/۵۰۷	۰/۳۶۰	۰/۰۰۰	۰/۵۹۴	۰/۳۵۲	۵/۳۲۸	-۰/۰۴۷	۵/۲۸۱
عمر شرکت	۱۷/۹	۱۶	۱۷/۴	۱۲/۱	۱۴۶/۲	۴۷/۵	۳	۴۹
لگاریتم انداز شرکت	۱۱/۲۹۵	۱۱/۲۶۰	۱۰/۸۵۷	۰/۶۷۸	۰/۴۶۰	۲/۹۳۳	۹/۸۴۵	۱۲/۷۷۸
ضریب پراکندگی سود	۰/۸۵۶	۰/۶۴۰	۰/۳۰۰	۱/۳۲۵	۱/۷۶۰	۱۳/۸۲۰	-۰/۷۰۰	۱۳/۱۲۰
افق زمانی پیش بینی سود (برحسب روز)	۱۵۲	۱۴۳	۳۳	۱۰۸	۱۱۶۰۷	۳۴۷	۳	۳۵۰

همان گونه که در جدول ۲ مشاهده می شود، متوسط عمر شرکت هایی که در طول سال های ۱۳۷۸-۱۳۸۶ اقدام به عرضه عمومی اولیه سهام خود در بورس اوراق بهادار تهران نموده اند تقریباً ۱۸ سال است که کم ترین و بیشترین مقدار آن در نمونه پژوهش به ترتیب ۳ و ۴۹ سال می باشد. همچنین باتوجه به پارامترهای مرکزی دیگری یعنی میانه و مد که به ترتیب ۱۶ و ۱۷/۴ سال است و اینکه متوسط عمر شرکت های عرضه کننده عمومی اولیه سهام در سایر کشورها از جمله سنگاپور ۱۲ سال و استرالیا ۴/۴۶ سال است، به نظر می رسد شرکت هایی که در بورس تهران مبادرت به عرضه عمومی اولیه سهام خود نموده اند شرکت های جوان و نوپا نبوده اند. همچنین طبق آمار مندرج در جدول فوق، قدر مطلق خطای پیش بینی سود در ایران (۰/۲۰۶) است که نسبت به سایر کشورها از جمله نیوزیلند (۰/۳۲۸)، تایوان (۰/۳۵۷) و استرالیا (۰/۳۸۱) کمتر بوده و نسبت به هنگ کنگ (۰/۱۸) بیشتر است (لونگانی، ۲۰۰۵).

یافته های مربوط به آزمون فرضیه اصلی پژوهش

برای پاسخ به سوال اصلی پژوهش مبنی بر اینکه چه عواملی بر بازده غیرعادی سهام عرضه های عمومی اولیه موثر است ابتدا باید عملکرد سهام عرضه های عمومی اولیه مورد

بررسی قرار گیرد تا مشخص شود که بازده غیرعادی در رابطه با این سهام در طول مدت ۲۴ ماه بعد از عرضه اولیه در بورس تهران وجود دارد. لذا این موضوع در قالب فرضیه اصلی پژوهش مورد آزمون قرار گرفت. برای آزمون این فرضیه بازده غیرعادی با بکارگیری روش بازده غیرعادی تجمعی اندازه گیری شد. نتایج حاصل از بکارگیری این معیار در نمودار ۱ ارائه شده است.

نمودار ۱. روند بازده غیرعادی تجمعی در طول ۲۴ ماه بعد از عرضه

همان‌طور که در ستون CARt (بازده غیرعادی تجمعی سهام عرضه‌های اولیه در ماه t) نمودار فوق مشاهده می‌شود، عرضه‌های اولیه سهام طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۷۸ بعد از روند افزایشی تا ماه ۴ که به طور متوسط ۱۵/۳۷۷ درصد بازده غیرعادی تجمعی ایجاد کرده، روند کاهشی داشته تا اینکه در ماه ۱۲ بازده غیرعادی ۱۳/۵۸۷ درصد را ایجاد کرده است. همچنین دیده می‌شود که از ماه ۱۲ تا ۲۴ دوباره بازده غیرعادی تجمعی روندی افزایشی به خود گرفته و در ماه ۲۴ به ۱۷/۲۷۱ درصد رسیده است. بنابراین طبق روند موجود در نمودار فوق، چنانچه بازده بلند مدت سهام عرضه‌های عمومی اولیه سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۷۸ با معیار بازده غیرعادی تجمعی اندازه‌گیری شود، این سهام در مقطع ۲۴ ماه بازده غیرعادی مثبت ایجاد کرده است. همان‌طور که قبلاً عنوان شد این فرضیه بر پایه این پندار شکل گرفته است که سهام عرضه‌های عمومی اولیه در بورس اوراق بهادار تهران در مقایسه با پرتفوی بازار، در زمانی نسبتاً طولانی بازده غیرعادی عاید سرمایه‌گذاران خود می‌کند. نتایج گویای این است که سهام عرضه‌های عمومی اولیه مورد مطالعه در این پژوهش در طول ۱۲ ماه بعد از عرضه اولیه بطور متوسط ۱۳/۵۸۷ درصد و در طول ۲۴ ماه بعد از عرضه اولیه بطور متوسط ۱۷/۲۷۱ درصد بازده غیرعادی داشته است. نتیجه حاصل از معیار مورد استفاده برای اندازه‌گیری بازده

غیرعادی از لحاظ سطح اهمیت آماره آزمون t یعنی $sign$ برای مقاطع ۱۲ ماه و ۲۴ ماه به ترتیب ۰/۰۴۱۴ و ۰/۰۳۷ است که در سطح ۵ درصد معنادار می باشد. بنابراین فرضیه اصلی پژوهش مبنی بر اینکه "عرضه اولیه سهام به عموم در بازار سرمایه ایران سبب ایجاد بازده غیر عادی می شود" در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می گردد.

یافته های مربوط به آزمون فرضیه های فرعی پژوهش

پس از این که فرضیه اصلی پژوهش مبنی بر وجود بازده غیرعادی برای سهام عرضه های عمومی اولیه سال های ۱۳۸۶-۱۳۷۸ تأیید شد؛ برای بررسی عواملی که احتمالاً بر بازده غیرعادی مؤثر هستند شش فرضیه فرعی، متغیر های خطای پیش بینی سود هر سهم، شرایط عمومی بازار قبل از عرضه اولیه سهام در بورس، نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام و معیارهای سود آوری یعنی نسبت حاشیه سود خالص و بازده حقوق صاحبان سهام را آزمون می کنند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها به شرح زیر است.

نتیجه آزمون فرضیه فرعی اول

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول مبنی بر معنادار بودن رابطه بین خطای پیش بینی سود هر سهم و بازده غیرعادی، در جدول ۳ آمده است. همان طور که ملاحظه می شود، از آنجا که مقدار ضریب بتا (و بالطبع مقدار ضریب همبستگی) برای مقطع زمانی ۱۲ ماه بعد از عرضه، کوچک تر از ۵٪ می باشد، فرض وجود همبستگی بین متغیر خطای پیش بینی سود هر سهم و بازده غیرعادی سهام عرضه های عمومی اولیه در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید می شود و این متغیر به تنهایی توانایی توجیه کنندگی تقریباً ۲۵ درصدی بازده غیرعادی را دارد و جهت این رابطه نیز مثبت است. ولی برای مقطع زمانی ۲۴ ماه این فرضیه تأیید نمی گردد.

جدول ۳: نتایج حاصل از تحلیل همبستگی و رگرسیون در مورد متغیر مستقل خطای پیش بینی

سود هر سهم

DW	Sig	F	β	ضریب تعیین	همبستگی	مقطع زمانی
۲/۲۵۴	۰/۰۰۰	۳۳/۱۶۲	۰/۳۹۴	۰/۲۴۷	۰/۴۹۷	۱۲ ماه
۱/۶۵۵	۰/۰۷۹	۳/۱۵۴	۰/۰۷۲	۰/۰۳۱	۰/۱۷۶	۲۴ ماه

نتیجه آزمون فرضیه فرعی دوم

همان طور که قبلاً عنوان شد به منظور بررسی دقیق تر رابطه بین خطای پیش‌بینی سود هر سهم و بازده غیرعادی سهام عرضه های عمومی اولیه، آزمون معنی‌داری رابطه این دو متغیر با حذف تأثیر متغیرهای کنترلی عمر شرکت، اندازه شرکت، افق زمانی پیش بینی سود و ضریب پراکندگی سود، در قالب فرضیه دوم فرعی انجام شد که نتایج آزمون در جدول های ۴ ارائه شده است. از آن‌جا که سطح اهمیت همبستگی جزئی (۰/۰۰۰) کمتر از ۰/۱ است پس همبستگی جزئی مثبت ۰/۵۱۱ بین متغیرهای خطای پیش‌بینی سود هر سهم و بازده غیرعادی سهام جدید بدون حضور متغیرهای کنترل در مقطع زمانی ۱۲ ماه از نظر آماری معنی‌دار است ولی در مدت ۲۴ ماه بعد از عرضه سهام معنی‌دار نیست.

جدول ۴: بررسی ضریب همبستگی جزئی بین خطای پیش‌بینی سود و بازده غیرعادی سهام جدید (با حذف تأثیر متغیرهای کنترل)

مقطع زمانی	ضریب همبستگی جزئی	ضریب تعیین	Sig
۱۲ ماه	۰/۵۱۱	۰/۲۶۱	۰/۰۰۰
۲۴ ماه	۰/۱۸۸	۰/۰۳۵	۰/۰۶۵

نتیجه آزمون فرضیه فرعی سوم

نتایج حاصل از آزمون فرضیه سوم مبنی بر معنادار بودن رابطه بین شرایط عمومی بازار قبل از عرضه سهام شرکت در بورس و بازده غیرعادی سهام در جدول ۵ آمده است. همان طور که قبلاً عنوان شد بازده بازار در ماه قبل از عرضه سهام در بورس به عنوان متغیر جایگزین شرایط عمومی بازار در مقطع قبل از تاریخ عرضه اولیه سهم استفاده شده است و برابر با درصد تغییرات شاخص کل بورس تهران طی یک ماه قبل از عرضه اولیه سهام است. این نتایج نشان می‌دهد که در مقطع زمانی ۱۲ ماه، به علت کوچک‌تر بودن مقدار Sig از سطح معنی‌داری ۰/۵، متغیر بازده بازار در ماه قبل از عرضه سهام رابطه‌ای معنی‌دار و منفی با بازده غیرعادی سهام عرضه های عمومی اولیه در سطح اطمینان ۰/۹۵ دارد. بنابراین این متغیر در تبیین بازده غیرعادی سهام شرکت‌های جدید مؤثر می‌باشد و متغیری مربوط محسوب می‌شود و به تنهایی توانایی توجیه‌کنندگی تقریبی ۰/۶ بازده غیرعادی سهام شرکت‌های نمونه را دارد. ولی این ادعا برای مقطع زمانی ۲۴ ماه تأیید نمی‌شود.

جدول ۵: نتایج حاصل از تحلیل همبستگی و رگرسیون در مورد متغیر مستقل شرایط بازار قبل از عرضه اولیه سهم

مقطع زمانی	همبستگی	ضریب تعیین	β	F	Sig	DW
۱۲ ماه	-۰/۲۳۸	۰/۰۵۷	-۱/۵	۶/۰۶۹	۰/۰۱۵	۲/۰۰۶
۲۴ ماه	۰/۱۵۱	۰/۰۲۳	۱/۵۲۳	۲/۳۵۵	۰/۱۲۸	۱/۷۷۵

نتیجه آزمون فرضیه فرعی چهارم

این فرضیه به بررسی تأثیر ریسک سرمایه گذاری در سهام جدید بر بازده غیرعادی این سهام بعد از عرضه اولیه پرداخته است. بنابراین معنی داری رابطه بین نسبت بدهی به حقوق صاحبان شرکت در مقطع عرضه اولیه و بازده غیرعادی آزمون گردید و نتایج آن در جدول ۶ ارائه شده است. همان طور که مشاهده می شود این متغیر نیز به علت بزرگتر بودن مقدار Sig آزمون از سطح معنی داری ۰/۵٪، در هر دو مقطع زمانی ۱۲ و ۲۴ ماه، متغیری نامربوط تلقی شده و فرضیه رد می گردد.

جدول ۶: نتایج حاصل از تحلیل همبستگی و رگرسیون در مورد متغیر مستقل نسبت بدهی به ارزش ویژه

مقطع زمانی	همبستگی	ضریب تعیین	β	F	Sig	DW
۱۲ ماه	-۰/۰۴۲	۰/۰۰۲	-۰/۰۰۷	۰/۱۷۵	۰/۶۷۷	۲/۱۳۳
۲۴ ماه	۰/۰۳۵	۰/۰۰۱	۰/۰۱۵	۰/۱۲۱	۰/۷۲۹	۱/۷۷۲

نتیجه آزمون فرضیه فرعی پنجم

همان گونه که قبلاً اشاره شد معیارهای سود آوری شرکت ها از مهم ترین متغیرهای بنیادی حسابداری در قیمت گذاری سهام هستند. لذا در فرضیه های پنج و شش فرعی رابطه بین دو متغیر نسبت حاشیه سود خالص و بازده حقوق صاحبان سهام با بازده غیرعادی سهام عرضه های عمومی اولیه از لحاظ معنی داری مورد آزمون قرار گرفت. نتایج آزمون فرضیه پنجم در جدول ۷ ارائه شده است. این نتایج نشان می دهد که در مقطع زمانی ۱۲ ماه، به علت کوچکتر بودن مقدار Sig از سطح معنی داری ۰/۵٪، نسبت حاشیه سود خالص رابطه ای معنادار و منفی

با بازده غیرعادی سهام عرضه های عمومی اولیه در سطح اطمینان ۹۵٪ دارد. بنابراین این متغیر در تبیین بازده غیرعادی سهام شرکت های جدید مؤثر می باشد و به تنهایی می تواند تقریباً ۵ درصد تغییر پذیری در متغیر وابسته را توضیح دهد. همچنین نتایج آزمون درباره مقطع زمانی ۲۴ ماه حاکی از رد فرضیه و عدم وجود رابطه میان متغیر مستقل و وابسته است.

جدول ۷: نتایج حاصل از تحلیل همبستگی و رگرسیون در مورد متغیر مستقل نسبت حاشیه سود خالص

مقطع زمانی	همبستگی	ضریب تعیین	β	F	Sig	DW
۱۲ ماه	-۰/۲۱۰	۰/۰۴۴	-۰/۱۹۵	۴/۶۶۳	۰/۰۳۳	۲/۱۵۶
۲۴ ماه	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۹۹۹	۱/۷۷۳

نتیجه آزمون فرضیه ششم

در این فرضیه بازده حقوق صاحبان سهام به عنوان معیار دیگر سود آوری شرکت بررسی شده و رابطه آن با بازده غیرعادی سهام جدید از لحاظ معنی داری آزمون گردید. نتایج حاصل از آزمون در جدول ۸ نشان داده شده است. همانطور که ملاحظه می شود؛ در مقطع زمانی ۱۲ ماه مقدار sig از سطح معنی داری ۱۰ درصد کمتر و حاکی از وجود رابطه معنادار و منفی با بازده غیرعادی سهام عرضه های عمومی اولیه در سطح اطمینان ۹۰ درصد است ولی با این حال فرضیه حاضر برای هر دو مقطع زمانی مورد بررسی قابل پذیرش نبوده و رد می شود.

جدول ۸: نتایج حاصل از تحلیل همبستگی و رگرسیون در مورد متغیر مستقل بازده حقوق صاحبان سهام

مقطع زمانی	همبستگی	ضریب تعیین	β	F	Sig	DW
۱۲ ماه	-۰/۱۶۵	۰/۰۲۷	-۰/۰۶۵	۲/۸۱۶	۰/۰۹۶	۲/۱۴۳
۲۴ ماه	۰/۰۲۲	۰/۰۰۰	۰/۰۲۱	۰/۰۴۷	۰/۸۲۹	۱/۷۶۶

یافته های حاصل از مدل رگرسیون چندگانه

نتایج حاصل از آزمون مدل رگرسیون در جدول شماره ۹ آورده شده است. همان طور که ملاحظه می شود تمامی نه متغیر به طور توأمان توانایی توجیه کنندگی تقریباً ۴۲ درصد از کل تغییرات بازده غیرعادی سهام جدید را در مقطع زمانی ۱۲ ماه دارند و ۵۸ درصد تغییرات آن تحت تاثیر سایر عوامل است. همچنین از آن جایی که سطح اهمیت آماره آزمون F برای ۱۲ ماه، (۰/۰۰۰) نشان داده، بنابراین رگرسیون چند متغیره مورد استفاده معنادار بوده و آماره دوربین و واتسون نیز به مقدار ۲/۲۸۹ محاسبه شده، که بیان گر عدم وجود مشکل خاصی در مورد خود همبستگی است. با این حال این مدل برای مقطع ۲۴ ماه بعد از عرضه، با توجه به سطح اهمیت آماره آزمون معنادار نیست.

جدول ۹: نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چند گانه با استفاده از تمامی متغیرهای پژوهش

مقطع زمانی	R	R2	R2 تعدیل شده	F	Sig	DW
۱۲ ماه	۰/۶۹۰	۰/۴۷۶	۰/۴۲۵	۹/۳۹۱	۰/۰۰۰	۲/۲۸۹
۲۴ ماه	۰/۳۲۸	۰/۱۰۸	۰/۰۶۹	۱/۲۲۲	۰/۲۹۱	۱/۸۰۱

۹- نتیجه گیری

پژوهش های مالی سه دهه اخیر نشان می دهد که سهام عرضه های عمومی اولیه در کوتاه مدت بازده غیرعادی مثبت و در بلند مدت در مقایسه با پرتفوی بازار بازده غیرعادی منفی عاید سرمایه گذاران می کند. با توجه به یافته های پژوهش حاضر، وجود بازده غیرعادی در بورس اوراق بهادار تهران نیز تایید شد. اگرچه فرضیه ها و تئوری های متعددی از سوی اندیشمندان و پژوهش گران مالی در تبیین هر یک از دو پدیده موصوف ارائه شده اند لیکن به اعتقاد اکثر پژوهش گران مالی و اقتصادی از جمله بوجراج و لی (۱۹۹۹) و ریتر و ولش (۲۰۰۲) علت اصلی شکل گیری بازده غیرعادی سهام عرضه های عمومی اولیه در کوتاه مدت و بلندمدت در نحوه قیمت گذاری این سهام در مقطع عرضه اولیه نهفته است. به طور اخص، اغلب تئوری های موجود چنین فرض می کنند که قیمت عرضه اولیه نسبت به ارزش ذاتی سهم، کمتر از واقع قیمت گذاری می شود.

نتایج حاصل از بررسی بازده سهام عرضه های عمومی اولیه نسبت به بازده پرتفوی بازار و برخی عوامل احتمالی مؤثر بر بازده غیرعادی این سهام طی سال های ۱۳۸۶-۱۳۷۸ در بورس

اوراق بهادار تهران نشان داد که اطلاعات حسابداری آزمون شده، نقش با اهمیتی در تعیین قیمت اولیه سهام و بالطبع بازده غیرعادی آنها دارد. از این رو در دسترس بودن اطلاعات حسابداری شرکت های عرضه کننده سهم، در ارتباط با عملکرد فعلی و برنامه های آتی شرکت، برای عموم در زمان عرضه اولیه سهام در بورس، می تواند قیمت گذاری غیر صحیح سهام را کاهش داده و از نگرانی سرمایه گذاران بالقوه در مورد نوسان قیمت سهام در ماه های آتی بکاهد و منجر به تصمیم گیری بهینه آنان گردد. البته نباید از اوضاع سیاسی و اقتصادی حاکم بر بازار سرمایه ایران صرف نظر کرد و اثرات آن را نادیده گرفت. نکته مسلم این است که قیمت گذاری صحیح و نزدیک به ارزش ذاتی سهام باعث بالا رفتن امنیت سرمایه گذاری و تخصیص بهینه منابع در بورس تهران شده و نه تنها از رکود اقتصادی کشور جلوگیری کرده، بلکه رشد و پیشرفت جامعه را به دنبال خواهد داشت.

۱۰- پیشنهادات

پیشنهاد های حاصل از نتایج پژوهش

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش پیشنهاد می گردد:

۱. به منظور تقویت ارکان بازار اولیه و ایجاد حصول اطمینان معقول برای شرکت ها و سرمایه گذاران از قیمت گذاری مناسب سهام عرضه های عمومی اولیه شرکت ها، اعم از خصوصی و دولتی مشمول خصوصی سازی از طریق بورس، به سازمان بورس اوراق و بهادار تهران پیشنهاد می شود که روند شکل گیری و حضور بانک های سرمایه گذاری در بازار سرمایه کشور را تسریع نموده تا از دانش، تخصص و امکانات آنها استفاده گردد و از قیمت گذاری بیش از واقع یا کمتر از واقع سهام عرضه های عمومی اولیه توسط کارگزاران بورس که منجر به ایجاد بازده های غیرعادی اعم از مثبت یا منفی بعد از عرضه اولیه می شود، جلوگیری به عمل آید.
۲. به سازمان بورس اوراق بهادار تهران و نیز سازمان حسابرسی به عنوان مرجع تدوین کننده استانداردهای حسابداری، پیشنهاد می شود که بر الزام شرکت های جدیدالورود به بورس اوراق بهادار تهران به انتشار اطلاعات مالی مربوط و قابل اتکا که توسط حسابرسان مستقل به دقت بررسی شده است خصوصاً در مورد پیش بینی سود هر سهم، تأکید بیشتری داشته باشند، چرا که تعیین آن بخش از اطلاعات مالی که قابلیت مدیریت و دست کاری بیشتری دارد و تأکید بر استاندارد هایی که بیشتر در معرض این موضوع هستند می تواند به هدف نهایی بازار سرمایه که همان تسهیم عادلانه منابع به واسطه ارزیابی مناسب است، کمک کرده و از قیمت گذاری غیر واقعی سهام و در ادامه ایجاد بازده های غیرعادی بکاهد.

۳. به فعالان بازار سرمایه به خصوص سرمایه گذاران بالقوه، پیشنهاد می‌شود که در تصمیم‌گیری درباره خرید یا فروش سهام، شرایط عمومی بازار هنگام عرضه اولیه سهام و قبل از آن را مورد توجه قرار دهند.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

بخش قابل توجهی از ادبیات پژوهش‌های مالی کشورهای توسعه یافته و دارای بازار سرمایه فعال را مطالعات انجام شده در مورد سهام عرضه‌های عمومی اولیه (IPOs) تشکیل می‌دهد. در ایران پژوهش‌های انجام شده در این حوزه اندک است. به نظر می‌رسد یکی از دلایل عمده عدم انجام مطالعات تجربی در مورد IPOs در بازار سرمایه ایران، دوران محدود فعالیت بورس اوراق بهادار تهران و محدود بودن تعداد شرکت‌های جدید ورود به بورس و عدم دسترسی کافی به اطلاعات مالی مربوط به این شرکت‌ها باشد. از این‌رو، برخی از موضوعات مهمی که می‌تواند توسط علاقه‌مندان و پژوهش‌گران در پژوهش‌های آتی بررسی گردد به شرح زیر هستند:

۱. در پژوهش حاضر برای محاسبه بازده غیر عادی بلند مدت با استفاده از معیار CARs، از شاخص قیمت و بازده نقدی بورس اوراق بهادار تهران (TEDPIX) بعنوان متغیر جایگزین پرتفوی بازار استفاده شد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش جداگانه‌ای برای اندازه‌گیری بازده غیرعادی بلند مدت از معیارهای BHARs و WRs و اندازه‌گیری عملکرد واقعی این سهام در بلند مدت از شاخص‌هایی نظیر عملکرد پرتفوی‌های معیار (Benchmark Portfolios)، شاخص ۵۰ شرکت فعال بورس، بازده شرکت‌های مشابه در صنعت (Industry Peers)، بازده مبتنی بر مدل CAPM و بازده حاصل از مدل سه عاملی فاما و فرنچ بعنوان جانشین پرتفوی بازار استفاده شود.

۲. پیشنهاد می‌شود فرضیه‌های پژوهش حاضر در پژوهش دیگری بر حسب تفکیک صنایع مورد آزمون قرار گیرند.

۳. در پژوهش حاضر جهت تبیین عوامل مؤثر بر بازده غیر عادی سهام عرضه‌های اولیه تنها بر عوامل درون‌زا (وضعیت شرکت و ویژگی‌های خاص حاکم بر عرضه سهام آن) تأکید گردید و تأثیر عوامل برون‌زا (از جمله متغیرهای کلان اقتصادی نظیر نرخ تورم، میزان جذب سرمایه گذاری‌های خارجی، عوامل سیاسی و اجتماعی، رفتار گروهی سرمایه‌گذاران و...) نادیده گرفته شد. بنابراین پیشنهاد می‌شود در پژوهشی جداگانه اثر عوامل برون‌زا در تبیین بازده غیر عادی این سهام نیز مورد مطالعه قرار گیرد.

۱۱- محدودیت های پژوهش

۱. با توجه به محاسبه آماره دوربین واتسون برای مدل رگرسیون تک متغیره و چند متغیره خطی مشکل خاصی در مورد فرایند خود همبستگی وجود نداشته است، لذا داده‌های خام بدون در نظر گرفتن تأثیر تورم مورد بررسی قرار گرفتند.
۲. وجود برخی شرایط نظیر حوادث غیرمترقبه و شرایط سیاسی که بر شرکت‌ها (در حالت خرد) و بر کشور (در حالت کلان) مؤثر هستند، در پژوهش حاضر در نظر گرفته نشده‌اند. لذا در تعمیم نتایج پژوهش باید احتیاط کرد.
۳. وجود شرایط روانی و بازاری سازهایی که در کشور ما (مثل سایر کشورها) وجود داشته و بر قیمت سهام مؤثر هستند، در نظر گرفته نشده است.
۴. در این پژوهش متغیرهایی که براساس پژوهش‌های پیشین تصور می‌شد بر بازده غیرعادی سهام عرضه‌های عمومی اولیه مؤثر باشند، بررسی شدند. درحالی که ممکن است متغیره‌های تأثیرگذار دیگری نیز باشند که در پژوهش حاضر بررسی نشده است.

منابع

- آذر، عادل و مومنی، منصور (۱۳۸۵)؛ "آمار و کاربرد آن در مدیریت"، جلد دوم، انتشارات سمت.
- ابراهیمی کردلر، علی و آذر داریانی، الهام (۱۳۸۵)؛ "بررسی مدیریت سود در زمان عرضه اولیه سهام به عموم در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، شماره ۴۵، ۳-۲۳.
- اسماعیلیان، مهدی (۱۳۸۵)؛ "راهنمای جامع *SPSS 14*"، انتشارات دیباگران تهران.
- باقرزاده، سعید (۱۳۸۶)؛ "نقش اطلاعات حسابداری در قیمت گذاری سهام عرضه های عمومی اولیه (IPOS) در بورس اوراق بهادار تهران"، *پایان نامه دکتری*، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
- تبریزی، عبده و دموری، داریوش (۱۳۸۲)؛ "شناسایی عوامل مؤثر بر بازده بلندمدت سهام جدیداً پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، *تحقیقات مالی*، سال پنجم، شماره ۱۵.
- جهانخانی، علی و صفاریان، امیر (۱۳۸۲)؛ "واکنش بازار سهام نسبت به اعلان سود برآوردی هر سهم در بورس اوراق بهادار تهران"، *تحقیقات مالی*، شماره ۱۶.
- جهانخانی، علی و عبدالله زاده، فرهاد (۱۳۷۲)؛ "نقدی بر چگونگی قیمت‌گذاری سهام در بورس اوراق بهادار تهران"، *تحقیقات مالی*، سال اول، شماره ۱.
- جهانخانی، علی و عبده تبریزی، حسین (۱۳۷۲)؛ "نظریه بازار کارای سرمایه"، *تحقیقات مالی*، سال اول، شماره ۱.
- خالقی مقدم، حمید (۱۳۷۷)؛ "دقت پیش‌بینی سود شرکت‌ها"، *پایان نامه دکتری*، دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران.
- خالقی مقدم، حمید و بهرامیان (۱۳۸۴)؛ "میزان عدم صحت پیش‌بینی سود شرکت‌ها در عرضه اولیه"، *مطالعات حسابداری*، شماره ۱۰ و ۱۱.
- سجادی، حسین (۱۳۷۷)؛ "عوامل مرتبط با سود غیرمنتظره و رابطه آن با قیمت سهام"، *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، سال ششم، شماره ۲۴ و ۲۵.
- ظریف‌فرد، احمد و مهرجو، حامد (۱۳۸۳)؛ "بررسی عملکرد قیمت‌گذاری سهام در اولین عرضه سهام شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران"، *مطالعات حسابداری*، شماره ۸.

- Aggarwal, R. and Rivoli, P.(1990), "Fads in the Initial Public Offering Market", *Journal of Financial Management*, Vol. 19, No. 4, 45-57.
- Bhojraj. S. and Lee, C. (2002), "Who is my peer? A Valuation-Based Approach to Selection of Comparable Firms", *Journal of Accounting Research*, Vol. 40, 209-249.
- Cai ,X. Liu, S. ,Guy. M. , Bryan.(2008), "The long-run performance of initial public offerings and its determinants: the case of China", *Review of Quantitative Finance and Accounting*, Vol. 30, 419-433.
- Chen, C. and Firth, M. (2002), "The accuracy of profit forecasts and their roles and associaton with IPO firm valuations", *Journal of International Financial Management and Accounting*, Vol. 10, 202-226.
- De Bondt, Warner F. M. and Thaler. (1985), "Does the stock market overreact?" *Journal of Finance*, Vol, 40, No. 3, 793-808.
- FASB, (1978), "Objectives Of Financial Reporting by Business Enterprises", *Statement of Financial Concept*, No. 1, Par 30.
- Firth, M. and Liau-Tan, C. K. (2001), "Signalling models and the valuation of new issues: An examination of IPOs in Singapore", *Pacific- Basin Finance Journal*, 511-526.
- Firth, M. (1998), "IPO profit forecasts and their role in signalling firm value and explaining post-listing returns", *Applied Financial Economics*, 29-39.
- Ibbotson, G.(1975), "Price performance of common stock new issues", *Journal of Financial Economics*, No. 2, 235-272.
- Ibbotson, Roger, G. and Jaffe, Jeffrey (1975), "Hot issue markets". *Journal of Finance*, No. 4, 1027-1042.
- Kim, M. and Ritter, J. R. (1999), "Valuing IPO", *Journal of Financial Economics*, 409-437.
- Lerner, J. (1994)." Venture capitalists and the decision to go public". *Journal of Financial Economics*, 35, 293-316.
- Levis, M, (1993), "The long-run performance of initial public offerings: The UK Experience (1980-1988)", *Financial Management*, Vol, 22, 28-41.
- Ligungqvist. A. (2005), "IPO Underpricing" in B. Espen Eckbo (ed), *Handbook of Corporate Finance: Empirical Corporate Finance*, Elsevier. North Holland, p. 3.

- Logue, D. E. (1973), "On the pricing of unseasoned equity issues: 1965-1969", *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 91-103.
- Lonkani, R. and Firth, M. (2005), "The accuracy of IPO earnings forecasts in Thailand and the relationships with stock market valuation", *Journal of Accounting and Business Research*, Vol.35, No.3, 269-286.
- Loughran, T. J, Ritter and Rydqvist, K. (1994), "Initial Public Offering: International Insights" *pacific-basin finance journal* , Vol. 2, 165-199.
- Lowry, M., & Schwert, G. W. (2002), "IPO market cycles: Bubbles or sequential learning?" *Journal of Finance*, 57, 1171-1200.
- Reilly, F. k. (1973), "Further evidence of short- run results for new issues investors", *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 8, 83-90.
- Ritter, J. R. (1984), "The hot issue market of 1980", *Journal of Business*. Vol. 57, No. 2, 215-240.
- Ritter, R. (1991), "The long-run performance of Initial Public Offerings", *Journal of Finance*, No. 40, 3-27.
- Ritter, R, and Welch, I. (2002), "A Review of IPO Activity, Pricing and allocation", *journal of finance*, Vol. 57, 1795-1828.
- Siougle G. ,(2003) "Information Content of Earnings Forecast Disclosures", **The Annals of Marie Curie Fellows Association**, Volume III, Fall.
- Tian, L. (2007), "Regulatory Underpricing: Determinant of Chinese Extreme IPO Returns".
- Tinic, S. M. (1988), "Anatomy of IPO of common stock". *Journal of Finance*, No. 4, 789-822.
- Welch, I. (1989), "Seasoned offering, Imitation costs, and the underpricing of IPO", *Journal of Finance*. Vol. X LLV, No. 2, 421-446.
- Welch, I. and Ritter, J. (2002), "A review of IPO activity, pricing and allocation", *working paper*. Yale University.
- Yetman, M. H. (2001), "Accounting-Based Value Metrics and Informational Efficiency of IPO Early Market Prices", *Unpublished Ph.D Dissertation*, University of Iowa.
- Zheng, Steven, X. (2005), "IPO Characteristics and Analyst Forecasts".